

University of Groningen

Toepassing IFRS 13 Fair Value Measurement door Corporates

Kuiper, Ineke; ter Hoeven, Ralph

Published in:
Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2014

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Kuiper, I., & ter Hoeven, R. (2014). Toepassing IFRS 13 Fair Value Measurement door Corporates. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 88(12), 518-529.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Toepassing IFRS 13 Fair Value Measurement door corporates

Ineke Kuiper en Ralph ter Hoeven

SAMENVATTING In deze bijdrage wordt de kwaliteit van de toelichting van fair values in de jaarrekening besproken aan de hand van IFRS 13. Wij richten ons in dit artikel op niet-financiële instellingen (hierna corporates).

De belangrijkste conclusie van ons onderzoek is dat de omvang van de op fair value gewaardeerde activa en verplichtingen bij corporates beperkt is. IFRS 13 lijkt daarmee veel meer relevantie te hebben voor financiële instellingen (elders beschreven in dit themanummer) dan voor corporates. Als het gaat om de voor beleggers meest interessante fair value-categorie (de meer subjectief bepaalde level 3 fair value-waarderingen), dan blijkt dat corporates hier nauwelijks mee te maken hebben. Voor zover corporates derhalve balansposten op fair value waarderen, zijn de waarderingen in sterk overwegende mate op basis van waarneembare inputfactoren tot stand gekomen. Dit maakt dat beoordelingen over de kwaliteit van naleving van de vele voorschriften die zien op de niet-waarneembare inputfactoren lastig te maken zijn, omdat terdege rekening moet worden gehouden met materialiteitsaspecten. Dat wil zeggen dat de reden voor het niet vermelden van informatie gelegen kan zijn in de toepassing van het in IAS 1 opgenomen materialiteitscriterium.

RELEVANTIE VOOR DE PRAKTIJK In dit artikel worden de uitkomsten besproken van de kwaliteit van toelichtingen van fair values in de jaarrekening zoals deze op grond van IFRS 13 voor het eerst in boekjaar 2013 verplicht zijn. De lezer van de jaarrekening dient met name inzicht te verkrijgen in de waarderingsonzekerheid van deze fair values en de gebruikte veronderstellingen bij deze waardering. Dit artikel geeft de uitkomsten van de kwaliteit van naleving van de voorschriften en geeft tevens *best practices* van enkele te verstrekken toelichtingen die ontleend zijn aan de door ons onderzochte jaarrekeningen.

1 Inleiding

In verschillende standaarden van de IASB komt het begrip fair value voor of worden waarderingsbegrippen gebruikt die afgeleid zijn van fair value. Vanwege de standaardgewijze ontwikkeling van IFRS¹ in de loop van de tijd werden al deze begrippen in de standaarden zelf gedefinieerd. Dit leidde tot subtiële definitie-

verschillen omtrent bijvoorbeeld de verwerking van transport- en transactiekosten. Bovendien waren de regels hoe nu te komen tot deze fair value beperkt te noemen. Toen vervolgens aan het begin van de kredietcrisis fair value in een kwaad daglicht kwam te staan vanwege de zogenoemde procyclische werking van deze waarderingsgrondslag, was er alle aanleiding voor de IASB om het project 'fair value measurement' nieuw leven in te blazen. Dit gebeurde in het najaar van 2009 waarbij tevens een afspraak met de Financial Accounting Standards Board (FASB) werd gemaakt om dit project gezamenlijk uit te voeren.

Het project was overigens al in 2005 op de agenda gezet en resulteerde in een Discussion Paper (DP) *Fair Value Measurement* in 2006. Deze DP was vrijwel volledig gebaseerd op de eveneens in 2006 gepubliceerde US-GAAP-standaard SFAS 157, die inmiddels is opgenomen in Topic 820 van de nieuwe US GAAP codificatie (Fair Value Measurement). Het project leidde echter tot het najaar van 2009 een inactief bestaan. Uiteindelijk heeft het project geresulteerd in een nieuwe IFRS (IFRS 13) gepubliceerd in mei 2013 en heeft het in het US-GAAP-platform geleid tot aanpassingen in Topic 820, met name op het gebied van toelichtingsvereisten. In die zin kan gesproken worden van een succesvol convergentietraject, hoewel feitelijk de al bestaande US-GAAP-standaard als referentie werd gebruikt. Met evenveel recht zou beweerd kunnen worden dat de IASB SFAS 157/Topic 820 heeft geïncorporeerd in zijn platform (in casu IFRS).

De kern van IFRS 13 is tamelijk eenvoudig te beschrijven en valt uiteen in drie vraagstellingen:

1. wat is fair value?
2. hoe dient fair value bepaald te worden?
3. hoe dienen de fair values toegelicht te worden in de jaarrekening?

Daarbij is het van belang te benadrukken dat IFRS 13 niet bepaalt *wanneer* fair value als waarderingsgrondslag moet worden gebruikt maar *als* fair value in een van de andere standaarden wordt voorgeschreven (of vrijwillig wordt toegepast) *dan* dient IFRS 13 te worden gevolgd.

In deze bijdrage zullen we ons richten op de kwaliteit van de toelichting van fair values in de jaarrekening. Deze is met name van belang omdat de mate van objectiviteit bij de toepassing van fair value als waarderingsgrondslag sterk kan variëren. Van waarderingsgrondslag op basis van beurskoersen plaatsvinden (bijvoorbeeld beursgenoteerde aandelen) tot die welke gebaseerd zijn op complexe waarderingsmodellen van activa met een uniek karakter (bijvoorbeeld 'over the counter'-derivaten met een exotisch karakter of bijzondere vastgoedbeleggingen). Door een kwalitatief goede toelichting kan de lezer niet alleen achterhalen in hoeverre de fair value is bepaald op basis van objectieve inputfactoren maar ook inzicht verkrijgen in gebruikte assumpties en waarderingsmodellen indien meer subjectiviteit in de waardering is toegepast.

Een ander belangrijk aspect is dat wij ons in dit artikel richten op niet-financiële instellingen (hierna corporates). In een andere bijdrage van dit themanummer komen de financiële instellingen aan bod (Korf en Van der Lof, 2014). De reden voor deze scheiding is dat financiële instrumenten en daarmee ook het belang van fair value-waardering (hetzij in de balans, hetzij in de toelichting) van prominent belang zijn voor financiële instellingen². Bij corporates is het belang van financiële instrumenten veel minder sterk waardoor IFRS 13 een ander gewicht krijgt in de jaarrekening en met name informatienut zal genereren bij andere activa en verplichtingen dan financiële instrumenten. Denk daarbij aan vastgoedwaardering (IAS 40), waardering van af te stoten onderdelen (IFRS 5) en waardering van agrarische activa (IAS 41)³. Voor zover banken deze posten hebben vallen ze vaak in het niet ten opzichte van de omvang van de (afgeleide) financiële instrumenten. Een andere reden om separaat aandacht te besteden aan corporates is gelegen in het feit dat de fair value-bepaling van niet-financiële-instrumenten enigszins afwijkend is van die van financiële instrumenten. Deze redenen verklaren de scheiding tussen de financiële instellingen en de corporates die in dit themanummer is aangebracht.

Deze bijdrage is verder als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 zullen we IFRS 13 nader beschouwen en de hoofdstructuur bespreken. In paragraaf 3 worden de uitkomsten van het jaarrekeningonderzoek toegelicht en besproken. We sluiten af met conclusies en een korte nabeschuiving.

2 Hoofdstructuur IFRS 13

2.1 Wat is fair value?

De eerste doelstelling van IFRS betreft de definiëring van het fair value-begrip. De IASB heeft er bewust voor gekozen om de prijs bij (denkbeeldige) overdracht van

het actief of de verplichting als uitgangspunt te hanteren. Dit betekent niet dat de onderneming de intentie moet hebben om het actief of de verplichting over te dragen; alleen bij de waardering wordt deze overdracht wel als uitgangspunt verondersteld. Uiteraard geldt bij de overdracht dat moet worden uitgegaan van een onafhankelijke en deskundige tegenpartij en dat de transactie niet gedwongen (bijvoorbeeld onder faillissement) plaatsvindt. Langs deze uitgangspunten komt de IASB op de volgende definitie van fair value:

'The price that would be received to sell an asset or paid to transfer a liability in an orderly transaction between market participants at the measurement date.'

Wat de activazijde betreft betekent deze definitie geen verandering ten opzichte van de eerder in IAS 39 opgenomen definitie. De verandering betreft de passiefzijde van de balans. Bij een op fair value gewaardeerde verplichting dienen we uit te gaan van de waarde die de tegenpartij krijgt indien hij zijn vordering overdraagt op een andere partij. Dit betekent in concreto dat de kredietwaardigheid van de schuldenaar (de partij die de verplichting heeft) van invloed is op de waardering van de verplichting. Immers, de waarde van de verplichting (of de vordering vanuit het perspectief van de tegenpartij) is lager indien de kredietwaardigheid van de schuldenaar vermindert. Dit betekent dat het bekritiseerde contra-intuïtieve effect optreedt van het nemen van winst op de fair value van de eigen schuld indien de kredietwaardigheid van de entiteit vermindert. Immers als de waarde van de schuld daalt, zal er een winst moeten worden geboekt. Uiteraard treedt dit effect ook tegengesteld op. Het verklaart waarom in de standaard, waarin de toelichtingsvereisten van financiële instrumenten worden behandeld, extra vermeldingen worden vereist indien financiële verplichtingen 'at fair value through profit and loss' worden gewaardeerd⁴.

2.2 Hoe fair value te bepalen?

Inleiding

Veel principes die in de tachtig paragrafen van IFRS 13 staan (paragraaf 11-90) die nader uitleggen hoe de fair value bepaald moet worden, werken de uitgangspunten verder uit die ten grondslag liggen aan de definitie van het begrip. Er moet als het ware in de huid van de tot koop bereid zijnde marktpartij worden gekropen. Zo moeten de kenmerken van het te waarderen actief of verplichting worden meegenomen indien die deze invloed zouden kunnen uitoefenen op de prijs die marktpartijen bereid zouden zijn te betalen. De relevante markt, waar het actief of de verplichting op verhandeld zou kunnen worden, wordt uitgewerkt in IFRS 13. Het beginsel hierbij is dat uitgegaan moet worden van de hoofdmarkt ('principal market'), dat is de markt met het hoogste volume of activiteitsniveau

voor het specifieke actief of de verplichting waartoe de onderneming toegang heeft. Als er geen hoofdmarkt is, dan baseert de onderneming de prijsvorming op de meest voordelige markt. En dit is de markt die de hoogste opbrengst genereert voor een actief of het laagste te betalen bedrag voor de overdracht van een verplichting nadat rekening is gehouden met transactie- en transportkosten. Gesteld zou dus kunnen worden dat de meest voordelige markt vanuit het perspectief van de onderneming gezien moet worden hetgeen fair value in dit soort situaties toch enigszins ondernemings-specifiek maakt.

Toepassing voor niet-financiële activa

Van specifiek belang voor dit artikel is (zie inleiding) dat IFRS nadere bepalingen geeft voor het geval een *niet-financieel actief* tegen fair value gewaardeerd wordt. Met name dit type actief (bijvoorbeeld onroerend goed of grondstoffen) kan verschillende aanwendingsmogelijkheden bezitten. Zo kan een kantoorpand in een stadsgedeelte waar de vraag naar particuliere woningruimte hoog is ook worden aangewend (na verbouwing) voor een particuliere bestemming. IFRS 13 bepaalt in dit soort gevallen dat de waardering gebaseerd moet zijn op het optimale gebruik ('highest and best use') van het actief vanuit het perspectief van de tot koop bereid zijnde marktpartijen. Dit optimale gebruik staat dus los van de wijze waarop de entiteit zelf het actief voorneemt te gebruiken. Wel moet uitgegaan worden van een gebruik dat fysiek mogelijk, juridisch toegestaan en financieel haalbaar is, wederom vanuit het perspectief van de marktpartij.

Inputfactoren bij de bepaling van fair value

Zowel SFAS 157 als IFRS 7 (met betrekking tot financiële instrumenten) kende al een hiërarchie op basis van de objectiviteit van inputfactoren die gebruikt worden bij de waardering tegen fair value. Door IFRS 13 wordt deze hiërarchie feitelijk van toepassing op *elk* actief of *elke* verplichting die tegen fair value gewaardeerd of toegelicht moet worden. In tabel 1 wordt deze hiërarchie verduidelijkt.

Het belang van de levels ligt in het feit dat het een indicatie vormt voor de waarderingonzekerheid (de waarderingsband van mogelijke waarden die bij markttransacties tot stand kunnen komen) van de tegen fair value gewaardeerde activa en verplichtingen. Tevens zal duidelijk zijn dat de levels discriminerend werken op de mate waarin een nadere toelichting verlangd wordt. Het derde level zal uitgebreid moeten worden toegelicht om gebruikers van de jaarrekening in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de gehanteerde assumpties en waarderingsmodellen. Zo wordt de wijze van waardering transparant gemaakt. Daarmee komen we op het derde doel van IFRS 13; de toelichtingsvereisten.

2.3 Hoe toe te lichten in de jaarrekening?

Zoals gesteld bepaalt IFRS 13 niet wanneer de grondslag fair value moet worden toegepast maar geeft de standaard voorschriften indien fair value als grondslag wordt gebruikt. Een gedeelte van deze voorschriften betreft de toelichtingsvereisten. Deze toelichtingsvereisten zijn relevant in drie situaties waarin fair value als grondslag wordt toegepast:

- 1 fair value wordt op terugkerende ('recurring') basis als grondslag gebruikt voor de balanswaardering van een actief of een verplichting;
- 2 fair value wordt op niet-terugkerende ('non-recurring') basis als grondslag gebruikt voor de balanswaardering van een actief of een verplichting;
- 3 fair value wordt niet gebruikt voor de balanswaardering maar de fair value van het actief of de verplichting wordt wel in de toelichting op de balanspost vermeld in de jaarrekening.

Voorbeelden van fair value op terugkerende basis betreffen vastgoedbeleggingen of aandelen die iedere balansdatum weer tegen fair value worden gewaardeerd. Een voorbeeld van een niet-terugkerende basis zijn activa of verplichtingen die voor de verkoop worden aangehouden ('held for sale') en die op basis van IFRS 5 tegen 'fair value less costs to sell' worden gewaardeerd. Omdat het criterium van IFRS 5 is dat deze activa of verplichtingen (in beginsel) binnen 12 maanden moe-

Tabel 1 Hiërarchie op basis van de objectiviteit van inputfactoren die worden gebruikt bij fair value als waarderingsgrondslag

Hiërarchie	Definitie	Voorbeeld
Level 1	Onaangepaste genoteerde prijzen in actieve markten voor identieke activa en verplichtingen	Slotkoers op Euronext
Level 2	Genoteerde prijzen voor soortgelijke activa en verplichtingen in actieve markten of inputfactoren die gebaseerd zijn op of ondersteund worden door waarneembare marktgegevens	Prijs per vierkante meter afgeleid van prijzen in transacties van soortgelijke gebouwen in hetzelfde geografische gebied
Level 3	Niet-waarneembare inputfactoren voor het bepalen van de reële waarde van een actief of verplichting	Netto-contantewaardeberekening op basis van aannames van marktpartijen

Bron: PwC, 2012

ten zijn verkocht, spreken we van een niet-terugkerende basis. Naast IFRS 5 zijn er geen andere voorbeelden te noemen van dergelijke activa op niet-terugkerende basis maar dat kan natuurlijk in de toekomst veranderen bij de publicatie van de nieuwe standaarden. Het is van belang op te merken dat het hier gaat om balanswaardering *ná* eerste opname in de balans. Zo vallen de activa en verplichtingen van een overgenomen onderneming die op overnamemoment volgens IFRS 3 op fair value moeten worden gewaardeerd niet onder de toelichtingsvereisten van IFRS 13. Pas als deze overgenomen activa of verplichtingen *ná* het overnamemoment op terugkerende of niet-terugkerende basis in de balans op fair value worden gewaardeerd, gelden de toelichtingsvereisten van IFRS 13.

De laatste categorie betreft posten die in de jaarrekening op een andere grondslag dan fair value staan gewaardeerd maar waar de fair value in de toelichting vermeld dient te worden op grond van de specifieke IFRS die de desbetreffende post behandelt. De belangrijkste categorie zijn de op geamortiseerde kostprijs gewaardeerde financiële instrumenten zowel aan de actiefzijde van de balans (financiële activa die geclassificeerd zijn als 'loans and receivables' of als 'held to maturity'⁵) als de passiefzijde van de balans (de eigen schulden van de entiteit zoals uitgegeven leningen en crediteuren). De verplichting om de fair value van deze instrumenten te vermelden is afkomstig uit IFRS 7. In IFRS 7 paragraaf 29 wordt een aantal uitzonderingen gegeven op deze verplichting om de fair value te vermelden. De belangrijkste is dat de fair value niet vermeld hoeft te worden indien de boekwaarde al een redelijke benadering is van de fair value. Dit is vaak het geval bij liquide vermogensinstrumenten (banksaldi) en bij kortlopende posten zoals handelsdebiteuren en -crediteuren. Ook leningen met een variabele rente die frequent wordt herzien op basis van ontwikkelingen op de rentemarkt en de kredietwaardigheid van de uitgevende onderneming, hebben in de regel een boekwaarde die de fair value benadert. Een andere uitzondering betreft niet-beursgenoteerde eigenvermogensinstrumenten of daarvan afgeleide instrumenten (belegging in aandelen) die gewaardeerd zijn op kostprijs vanwege het feit dat de fair value niet betrouwbaar te bepalen is⁶. Dan zou het niet redelijk zijn deze fair value alsnog te verlangen in de toelichting.

Vanzelfsprekend zullen we in het hiernavolgende te bespreken empirisch onderzoek met name de kwaliteit van deze toelichtingsvereisten bespreken. In dit gedeelte zullen we eveneens nader ingaan op enkele specifieke door IFRS 13 verlangde toelichtingen, bijvoorbeeld met betrekking tot instrumenten die gewaardeerd zijn op basis van level 3-inputfactoren.

3 Empirisch onderzoek

De harmonisatie en versterking van toelichtingsvereisten heeft ertoe geleid dat IFRS 13 zowel de bestaande vereisten ten aanzien van fair value-toelichtingen bevat als aanvullende toelichtingen om gebruikers te helpen met hun analyses. De nadruk hierbij ligt op de informatie over methoden en significante schattingen die gebruikt zijn in de waardering.

IFRS 13 begint haar toelichtingsvereisten dan ook met een vergedrukte doelformulering (paragraaf 91) dat entiteiten informatie verschaffen die de gebruikers helpt om beide volgende zaken te toetsen:

- de waarderingsmethoden en inputfactoren die gebruikt worden voor de waardering van activa en verplichtingen op fair value, terugkerend of niet-terugkerend, in de balans, na eerste activering;
- het effect van de waardering op de winst-en-verliesrekening (W&V) of 'other comprehensive income' (OCI) in de jaarrekening van terugkerende fair value-waarderingen, die significante niet-waarneembare inputfactoren bevatten (level 3).

Deze vereisten worden verderop in de standaard in detail uitgewerkt. Vervolgens geeft de standaard aan de opsteller van de jaarrekening een aantal zaken ter overweging mee die hij kan gebruiken bij het bereiken van de doelstellingen. Deze betreffen met name de mate van detail respectievelijk aggregatie van te verstrekken informatie, de hoeveelheid nadruk die gelegd wordt op iedere afzonderlijke toelichtingsvereiste en of er behoefte is aan aanvullende informatie om de kwantitatieve informatie goed te kunnen beoordelen (IFRS 13.92). Dit artikel gaat in op de informatie die we objectief kunnen toetsen op basis van de jaarrekeningen.

In de volgende alinea's lichten we als eerste de opzet van het onderzoek toe en de onderzoekspopulatie. Vervolgens gaan we in op de frequentie en omvang van fair value in de jaarrekening aan de hand van beschrijvende statistiek. Hierbij wordt ook weergegeven in hoeverre jaarrekeningen categorieën van fair value hebben verantwoord in het boekjaar 2013. Daarna wordt een analyse gegeven van de methoden en inputfactoren die worden gebruikt bij level 2- en 3-waarderingen, en de gevoeligheidsanalyses met betrekking tot level 3-waarderingen. Ten slotte behandelen we nog een aantal specifieke vereisten, zoals verloopoverzichten, transfers en vereiste toelichtingen bij balansposten die niet op fair value worden gewaardeerd.

3.1 Opzet van het empirisch onderzoek en selectie van de onderzoekspopulatie

Dit artikel gaat in op de verslaggeving in jaarrekeningen van corporates over het boekjaar 2013 van ondernemingen die op basis van International Financial Reporting Standards (IFRS) rapporteren. Uitgangspunt

is daarbij de FTSE Eurotop 100 Index, die bestaat uit de qua marktkapitalisatie grootste 100 Europese ondernemingen. Zoals gemotiveerd in paragraaf 1 zijn de financiële instellingen (banken en verzekeringsmaatschappijen) uit de selectie verwijderd. Jaarrekeningen met een gebroken boekjaar zijn uitgesloten van de selectie gezien de effectieve datum van IFRS 13 van 1 januari 2013. De uiteindelijke groep (n) bestaat uit 54 ondernemingen uit de FTSE Eurotop 100 Index. De meeste ondernemingen zijn afkomstig uit het Verenigd Koninkrijk (24%), gevolgd door Frankrijk en Duitsland (beide 20%). In appendix 1 is een overzicht opgenomen van deze ondernemingen en hun land van herkomst.

3.2 Frequentie en omvang van fair value

Bij alle jaarrekeningen die onderzocht zijn is sprake van fair value binnen de reikwijdte van IFRS 13. Zoals in paragraaf 2.3 van dit artikel vermeld, zijn er drie situaties waarin fair value als grondslag wordt toegepast in de toelichtingsvereisten. In tabel 2 is weergegeven hoe vaak deze situaties zijn waargenomen bij de jaarrekeningen in ons onderzoek.

De meeste toelichtingsvereisten zijn van toepassing voor jaarrekeningposten waarvan fair value op terugkerende basis als grondslag wordt gebruikt. Bij alle jaarrekeningen is deze variant aanwezig. Ook de niet-terugkerende variant komt bij meer dan de helft voor. Het overgrote deel van de jaarrekeningen bevat ook posten waarvan de fair value niet wordt toegepast voor de waardering maar wel wordt toegelicht. In dit onder-

zoek worden dan ook de toelichtingsvereisten voor alle varianten behandeld.

Frequentie van fair value levels

De toepassing van fair value onder IFRS kan worden ingedeeld naar drie verschillende levels van inputfactoren (zie tabel 1). In deze fair value-hiërarchie wordt de hoogste prioriteit gegeven aan level 1; de onbewerkte genoteerde prijzen in actieve markten voor identieke activa en verplichtingen (IFRS 13.72). De laagste prioriteit in de hiërarchie wordt gegeven aan onwaarneembare inputfactoren (level 3). In tabel 3 is de frequentie van deze levels weergegeven in de onderzoeks populatie.

Uit ons onderzoek blijkt dat alle jaarrekeningen toelichten welke levels van de hiërarchie van toepassing zijn. In ruim driekwart van de jaarrekeningen is ook level 3 van toepassing en de andere levels in alle jaarrekeningen. Gezien de eerder in dit artikel genoemde waarderingsonzekerheid, stelt IFRS 13 aanvullende toelichtingsvereisten verplicht voor jaarrekeningen met waarderungen op basis van niet-waarneembare inputfactoren voor het bepalen van de fair value. De belangrijkste vereisten zullen verderop in dit artikel aan de orde komen.

Omvang van fair value levels

Op basis van IFRS 13.93a en b moet een onderneming zowel de omvang als de levels toelichten bij toepassing van fair value als grondslag voor waardering in de balans. Alle jaarrekeningen vermelden deze informatie. Kwantitatieve informatie over fair values dient vervolgens in tabelvorm te worden weergegeven, tenzij een andere vorm meer geschikt is (IFRS 13.99). Deze vereisten zijn nagenoeg gelijk aan de toelichtingsvereisten van IFRS 7 inzake financiële instrumenten, alleen is de reikwijdte van IFRS 13 dus groter. Uit ons onderzoek blijkt dat jaarrekeningen deze tabellen veelal afbakenen tot financiële instrumenten om in lijn te blijven met IFRS 7, waarbij dus de niet-financiële activa en overige financiële activa ontbreken. Om een beeld te krijgen van de omvang van fair value zijn van alle jaarrekeningen de gegevens uit deze tabellen geanalyseerd. Tabel 4 geeft de gemiddelde omvang van fair value levels weer ten opzichte van respectievelijk de totale activa en de totale verplichtingen in de balans van de jaarrekening. Het gaat hier om een ongewogen gemiddelde, wat betekent dat het uitgangspunt bij de berekening van het gemiddelde is dat elke onderneming even zwaar weegt. Voor een aantal levels wordt het niet duidelijk welke waarden aan welk level worden gekoppeld, die zijn in dit onderzoek niet meegenomen.

In deze tabel wordt duidelijk dat de omvang van (financiële) activa en verplichtingen op fair value bij cor-

Tabel 2 Fair value-situaties in de jaarrekening van corporates

	n	%
Fair value wordt op terugkerende ('recurring') basis als grondslag gebruikt voor de balanswaardering van een actief of een verplichting	54	100%
Fair value wordt op niet-terugkerende ('non-recurring') basis als grondslag gebruikt voor de balanswaardering van een actief of een verplichting	29	54%
Fair value wordt niet gebruikt voor de balanswaardering maar de fair value van het actief of de verplichting wordt wel in toelichting op de balanspost vermeld	44	81%

Tabel 3 Frequentie toepassing level 1, 2 en 3 in de jaarrekeningen van corporates

	n	%
Fair value-waardering op basis van alle levels (1, 2 en 3)	42	78%
Fair value-waardering slechts op basis van level 1 en 2 (geen level 3)	12	22%
Geen toelichting van levels	0	0%
Totaal	54	100%

Tabel 4 Relatieve omvang fair value-hiërarchie ten opzichte van de totale omvang van activa en verplichtingen bij corporates

Gemiddelde (ongewogen)	Activa		Verplichtingen	
	2013	2012	2013	2012
Level 1	3,15%	3,21%	2,78%	2,72%
Level 2	2,54%	2,40%	3,10%	3,73%
Level 3	0,25%	0,25%	0,97%	0,98%
Subtotaal	5,94%	5,86%	6,85%	7,43%
Overige activa en verplichtingen	94,06%	94,14%	93,15%	92,57%
Totaal	100%	100%	100%	100%

porates beperkt is. IFRS 13 lijkt daarmee veel meer relevantie te hebben voor financiële instellingen dan voor corporates.

Het overgrote deel van de waarden bevindt zich in de bovenste twee levels van de fair value-hiërarchie. Dit is in lijn met de prioritering van IFRS 13.72, waarbij voorrang wordt gegeven aan de levels op basis van waarneembare marktgegevens. Het houdt in dat de waarderingen grotendeels op een objectieve manier tot stand zijn gekomen, oftewel op basis van waarneembare inputfactoren. Gemiddeld bestaat slechts 0,25% van de activa en 0,97% van de verplichtingen van de jaarrekeningen uit financiële instrumenten op basis van level 3-waarderingen. IFRS 13 heeft als belangrijk doel om level 3 fair value-waarderingen te ontsluiten zodat beleggers gehanteerde methoden, inputfactoren en gevoeligheidsanalyses in hun oordeel kunnen betrekken. Op basis van tabel 4 lijkt de uitspraak gerechtvaardigd dat deze level 3 fair value-waarderingen vaak betrekking zullen hebben op niet-materiële balansposten. Paragraaf 31 van IAS 1 geeft aan dat een onderneming niet hoeft te voldoen aan een toelichtingsvereiste als de informatie niet-materieel is. De toepassing van deze paragraaf dient derhalve in het bijzonder ten aanzien van de level 3-waarderingen in het vervolg van dit artikel in de beschouwing te worden betrokken.

Binnen de fair value-hiërarchie zijn er ten opzichte van het balanstotaal geringe fluctuaties waarneembaar. Ten opzichte van 2012 is in vergelijking tot andere balansposten voor activa een lichte stijging en voor verplichtingen een daling waar te nemen.

Presentatie van fair value levels

Zoals reeds aangegeven zijn er verschillen te vinden in de presentatie van de fair value-hiërarchie. De belangrijkste vereisten zijn dat de informatie voor elke groep activa en verplichtingen (IFRS 13.93) zowel de omvang (93a) als de levels (93b) worden weergegeven, en dat in een tabelvorm (IFRS 13.99). Diverse jaarrekeningen beperken zich in de toelichting tot financiële instrumen-

ten, maar het is niet duidelijk of die categorie alle activa en verplichtingen gewaardeerd op fair value bevat. Daarnaast wordt zeer verschillend omgegaan met de wijze waarop balansposten worden gegroepeerd. Jaarrekeningen bevatten op dit punt indelingen naar onder andere balansposten, soms met onderscheid naar vlottend en vast, of de vier categorieën van financiële instrumenten en soms zelfs geen categorieën.

Een andere situatie is het als het gaat om activa en verplichtingen op basis van fair value met een niet-terugkerend karakter. Zoals vermeld in alinea 2.3 gaat het hier om activa en/of verplichtingen die voor de verkoop worden aangehouden ('held for sale') en die op basis van IFRS 5 tegen 'fair value less costs to sell' worden gewaardeerd. Voor deze categorie beschouwen we de tabel van Deutsche Post DHL als best practice (zie figuur 1). Niet alleen de aard van het gewaardeerde actief ('real estate') maar ook de wijze van bepaling van deze fair values met een niet-terugkerend karakter wordt toegelicht.

3.3 Toelichting van methoden en assumpties

Aan het begin van paragraaf 3 werd reeds genoemd dat IFRS 13 toelichting van waarderingstechnieken en inputfactoren vereist. Voorbeelden van methoden zijn het Black-Scholes model en de contantewaardeberekening van toekomstige kasstromen. Deze gegevens zijn nodig om de gebruiker te voorzien van informatie om de waardering goed te kunnen beoordelen, en met name ook de waarderingsonzekerheid die hiermee samenhangt. De paragraaf die over deze onderwerpen gaat, IFRS 13.93d, is dan ook afgebakend tot de levels 2 en 3. Naast de methoden en assumpties, dient de onderneming voor level 3 waarderingen ook kwantitatieve informatie te verstrekken over inputfactoren.

Daarnaast dient te worden vermeld of er een verandering van waarderingstechnieken heeft plaatsgevonden en om welke redenen. In geen van de jaarrekeningen is een dergelijke wijziging aangetroffen, hetgeen verklaarbaar is gezien het feit dat in het boekjaar 2013 de standaard voor het eerst is toegepast.

Figuur 1 Best practice toelichting activa en verplichtingen fair value met een niet-terugkerend karakter. Deutsche Post DHL, Annual Report, p. 173

37.2 Fair value measurement under IFRS 13

In accordance with IFRS 5, assets held for sale and liabilities associated with assets held for sale are no longer depreciated or amortised, but are recognised at the lower of their fair value less costs to sell and their carrying amount.

The following table shows how the fair values were measured on a non-recurring basis using different inputs.

Assets held for sale and liabilities associated with assets held for sale at 31 December 2013

€m	Level 1 ¹	Level 2 ²	Level 3 ³
Deutsche Post AG – real estate	–	–	20
Deutsche Post DHL Corporate Real Estate Management GmbH & Co. Logistikzentren KG, Germany – real estate	–	–	20
Exel Inc., USA – real estate	–	2	–

¹ Level 1: quoted prices (unadjusted) in active markets for identical assets or liabilities.

² Level 2: quoted market prices that are observable directly (as a price) or indirectly (derived from the price).

³ Level 3: inputs that are not based on observable market data.

The fair values of the properties held for sale by Deutsche Post AG and Deutsche Post DHL Corporate Real Estate Management GmbH & Co. Logistikzentren KG are determined on the basis of level 3 inputs. These are quotes offered by potential buyers. External expert appraisals are available to determine the fair value of the land and buildings held for sale in the USA. The comparison method is used to determine fair value. The inputs which are assigned to level 2 are partly based on criteria such as the size, age and condition of the land and buildings, the local economy and comparable prices, and are adjusted accordingly. The principal input is the price per acre.

There were no transfers between levels in financial year 2013.

Een klein deel (17%) van de jaarrekeningen bevat toelichtingen met kwantitatieve informatie (zie tabel 5). Deze informatie betreft meestal de disconteringsvoet, WACC, groeivoet en/of marktprijzen. Bij een groot deel van de jaarrekeningen lijkt level 3 niet van toepassing te zijn, maar bij een nog groter deel ontbreekt deze informatie. IFRS 13.93d biedt ondernemingen een uitzondering op het verplicht weergeven van kwantitatieve informatie indien de kwantitatieve inputfactoren extern zijn ontwikkeld: door een derde partij of gebaseerd op eerdere transacties. Dit kan naast overwegingen in het kader van materialiteit (IAS 1.31)⁷ een verklaring zijn voor het veelal ontbreken van deze informatie. De meeste jaarrekeningen bevatten wel informatie over de gehanteerde methoden en inputfactoren. Slechts bij 4 jaarrekeningen (7%) is geen enkele informatie opgenomen met

betrekking tot de totstandkoming van de fair value-waardering bij level 2 en 3.

Ondernemingen kunnen diverse methoden en assumpties hanteren bij het bepalen van fair value. In de jaarrekeningen van dit onderzoek zien we dan ook een verscheidenheid aan gebruikte methoden en assumpties. Tabel 6 geeft een overzicht van de meest voorkomende waarderingsmethoden en inputfactoren die we genoemd zien worden bij de bepaling van fair value.

Het valt op dat er verschillend wordt omgegaan met de benamingen van zowel methoden als inputfactoren. Er worden meer algemene termen zoals simulatiemodel en optieprijsmodel opgenomen, maar ook spe-

Tabel 5 Toelichting van methoden en assumpties bij corporates

	n	%
Toelichting van waarderingsmethoden, inputfactoren en kwantitatieve informatie	9	17%
Toelichting van waarderingsmethoden en inputfactoren (level 3 niet van toepassing)	11	20%
Toelichting van waarderingsmethoden en inputfactoren, geen kwantitatieve informatie opgenomen	30	56%
Geen toelichtingen van methoden en assumpties	4	7%
Totaal	54	100%

Tabel 6 Overzicht waarderingsmethoden en inputfactoren bij corporates (meerdere mogelijk)

Waarderingsmethoden	n	Inputfactoren	n
Contante waarde toekomstige kasstromen (DCF)	41	Wisselkoersen	27
Optieprijsmodel	10	Gequoteerde prijzen	20
Black-Scholes prijsmodel	5	Interestvoet	17
Vergelijkbare transactie	5	Kredietwaardigheid	17
Monte Carlo model	2	Opbrengstcurve	15
Garman-Kohlhagen model	1	Interestcurve	11
Productiemodel	1	Risicoaanpassingen	9
Simulatiemodel	1	Disconteringsvoet	7
Taxaties door externe experts	1	Marktrente	7
Taxaties door interne experts	1	Volatiliteit	6
Venture capital method	1	Vraag- en aanbodprijs aandelen	6
Vergelijkingsmethode	1	Grondstofprijzen	5
Winstwaarderingsmethode	1	Vraag- en aanbodprijs financiële instrumenten	5
		Overige inputfactoren	41

cifieke termen zoals Black-Scholes en Monte Carlo. Ook bij de inputfactoren is er uiteenlopende specificiteit qua begrippen. Dit kan verklaard worden doordat het aan de onderneming is om te bepalen welke mate van detail wordt gegeven (IFRS 13.92). Daarnaast zijn er verschillen in de vorm (beschrijving of tabel) en de lengte van de toelichting. Verder verschilt ook de plaats van deze informatie in de jaarrekening; deze kan bijvoorbeeld in de toelichting omtrent de financiële instrumenten worden opgenomen of uiteengezet worden in de grondslagen van de jaarrekening.

In de praktijk zou het wenselijk zijn als deze zaken op een overzichtelijke manier op basis van categorieën werden gepresenteerd met specifieke begrippen, toegespitst op de fair value-hiërarchie. Wij beschouwen de tabel van SAP in dit kader als best practice (zie figuur 2). Niet alleen de aard van de significante niet-waarneembare inputfactoren maar ook de gevoeligheid voor de fair value-waardering, inclusief de mogelijke onderlinge verbanden met andere factoren, wordt in dit jaarrekeningvoorbeeld toegelicht (IFRS 13.93h(i))⁸.

3.4 Gevoeligheidsanalyses van niet-waarneembare inputfactoren (level 3)

Wanneer relevante waarneembare marktgegevens niet beschikbaar zijn, mogen niet-waarneembare inputfactoren worden gebruikt (IFRS 13.87). Hierbij blijft de voorwaarde dat het een 'exit price' betreft, oftewel de prijs die men zou moeten ontvangen bij de verkoop van een actief of zou moeten betalen bij de overdracht van een verplichting. Daarbij moeten dus ook aannames over het gerelateerde risico worden meegenomen, zowel bij de keuze van het model als het bepalen van de inputfactoren⁹.

Zoals eerder in dit artikel aangegeven gaan level 3-waarderingen gepaard met een relatief grote waarderingsonzekerheid. Deze onzekerheid leidt bij de gebruiker tot de behoefte aan een heldere gevoeligheidsanalyse van de elementen in de waardering. Om deze reden dient de onderneming een aantal zaken te evalueren. Ten eerste dient een beschrijving van de sensitiviteit te worden opgenomen indien de wijziging van de waarde van een inputfactor zou leiden tot een significant hogere of lagere fair value.

Uit tabel 7 blijkt dat er in 14 jaarrekeningen een beschrijving is opgenomen van de gevoeligheid van de level 3-waarderingen. Deze is veelal beperkt tot een enkele of een paar inputfactoren. In 19 jaarrekeningen is geen gevoeligheidsanalyse opgenomen. Dit kan ermee samenhangen dat geen enkele verandering in input vanuit materieel oogpunt een verschil in de level 3-waardering geeft. Dat wordt aannemelijker als we de cijfers in tabel 4 in ogenschouw nemen.

Een voorbeeld van een uitgebreidere toelichting met kwantitatieve informatie is te vinden in de jaarrekening van Airbus (zie figuur 3). Hierin wordt een duidelijke

Tabel 7 Gevoeligheidsanalyse level 3-waarderingen bij corporates

	n	%
Gevoeligheidsanalyse beschreven (wel significantie)	14	26%
Gevoeligheidsanalyse beschreven (geen significantie)	9	17%
Geen gevoeligheidsanalyse opgenomen (reden onduidelijk)	19	35%
Niet van toepassing (geen level 3-waarderingen)	12	22%
Totaal	54	100%

Figuur 2 Best practice van weergave waarderingsmethoden en inputfactoren. SAP, Annual Report 2013, p. 245 (continued)

Financial Instruments Measured at Fair Value on a Recurring Basis				
Type	Fair Value Hierarchy	Determination of Fair Value/ Valuation Technique	Significant Unobservable Inputs	Interrelationship Between Significant Unobservable Inputs and Fair Value Measurement
Other financial assets				
Debt investments	Level 1	Quoted prices in an active market	NA	NA
Listed equity investments	Level 1	Quoted prices in an active market	NA	NA
Listed equity investments with sale restriction	Level 2	Quoted prices in an active market deducting a discount for the disposal restriction derived from the premium for a respective put option.	NA	NA
Unlisted equity investments	Level 3	Market approach. Comparable company valuation using revenue multiples derived from companies comparable to the investee.	<ul style="list-style-type: none"> – Peer companies used (revenue multiples range from 2.3-8.5) – Revenues of investees – Discounts for lack of marketability (20%-30%) 	The estimated fair value would increase (decrease) if: <ul style="list-style-type: none"> – the revenue multiples were higher (lower) – the investees' revenues were higher (lower) – the liquidity discounts were lower (higher).
Unlisted equity investments	Level 3	Market approach. Venture capital method evaluating a variety of quantitative and qualitative factors like actual and forecasted results, cash position, recent or planned transactions, and market comparable companies.	NA	NA
Unlisted equity investments	Level 3	Discounted cash flow.	<ul style="list-style-type: none"> – Revenue growth rate (6%-9%) – Weighted average cost of capital (13.3%) 	The estimated fair value would increase (decrease) if: <ul style="list-style-type: none"> – the revenue growth was higher (lower) – the weighted average cost of capital was lower (higher)

lijke beschrijving gegeven over het effect van de inputfactoren op de fair values in de balans.

Vervolgens kunnen er onderlinge verbanden zijn tussen inputfactoren die ten grondslag liggen aan fair value. In dat geval dient de onderneming toe te lichten hoe deze factoren reageren op elkaar (hoe ze elkaar versterken of mitigeren). Ook voor wat betreft deze verbanden (tabel 8) zijn er weinig aanknopingspunten te vinden in de jaarrekeningen van de onderzoekspopulatie. Slechts drie jaarrekeningen bevatten de benodigde gegevens voor een goed inzicht ten behoeve van de gebruiker. Van deze jaarrekeningen hebben we in figuur 2 reeds het overzicht

van SAP als voorbeeld aangemerkt met betrekking tot de toelichting van onderlinge verbanden.

3.5 Verloopoverzicht level 3

De eerste toelichting betreft een verloopoverzicht van de level 3-waarderingen (IFRS 13.93e). Ook dit is een vereiste die reeds bestond in IFRS 7. Het mag duidelijk zijn dat dit overzicht alleen van toepassing is op waarderingen met een terugkerend karakter. De mutaties op deze waarderingen worden onderscheiden naar vier categorieën. De eerste twee betreffen de mutaties als gevolg van resultaten in de winst-en-verliesrekening (W&V) en other comprehensive income (OCI). Daarnaast kunnen er mutaties

Figuur 3 Best practice van beschrijving van gevoeligheidsanalyse. Airbus, Annual Report 2013, pp. 89-90

A deviation of 10% of actual monthly volumes purchased from expected monthly volumes purchased would increase or decrease (depending on whether actual volumes are 10% more or 10% less than expected volumes) the total Level 3 fair value of these short term commodity contracts by €3 million.

An increase (decrease) of the discount rates by 50 basis points results in a decrease (increase) of the NCI put values by €5 million (€6 million). An increase (decrease) in the growth rates by 50 basis points increases (decreases) the NCI put values by €5 million (€4 million) respectively.

optreden als gevolg van aan- en verkopen of transfers naar of uit level 3. Tevens vraagt IFRS 13.93f om een vermelding van de ongerealiseerde resultaten als onderdeel van de resultaten in de winst-en-verliesrekening.

Bij het overgrote deel van de jaarrekeningen wordt voldaan aan paragraaf 13.93e (zie tabel 9). De mutaties op de level 3-waarderingen betreffen met name de resultaten en de aan- en verkopen. Ook is er een aantal transfers vermeld. Meestal zijn dit activa en verplichtingen die voorheen op level 2 werden gewaardeerd, of daar nu in geclassificeerd gaan worden. In 12 jaarrekeningen (22%) is geen verloopoverzicht opgenomen terwijl dit op zich wel vereist wordt, maar uiteraard kunnen ook hier eerder genoemde materialiteitsoverwegingen een rol spelen. Een overzicht dat wij als best practice beschouwen is te vinden in de jaarrekening van E.ON (zie figuur 4). Hierin zijn alle categorieën van mutaties opgenomen om de gebruiker het nodige inzicht te geven.

3.6 Transfers tussen levels

Er kan aanleiding zijn om een op fair value gewaardeerd actief of een op fair value gewaardeerde verplichting te verplaatsen van het ene level naar het andere level binnen de hiërarchie. Zo kan een transfer van level 1 of 2 naar level 3 veroorzaakt worden door plotseling optredende inactiviteit van de markt waardoor in de waardering een verschuiving optreedt naar niet-waarneembare inputfactoren. IFRS 13.93c en 93e(iv) stellen een aantal vereisten ten aanzien van de toelichtingen met betrekking tot transfers:

- vermelden van de omvang van de transfers;
- toelichten van redenen voor de transfers;
- opnemen beleid van de onderneming inzake wanneer een transfer geacht wordt te hebben plaatsgevonden.

Over het algemeen is het beeld bij de jaarrekeningen dat de omvang van een relatief grote transfer wel wordt vermeld (zie tabel 10), maar dat niet altijd de achtergrond hiervan wordt toegelicht. Bij het merendeel van de ondernemingen lijkt een dergelijke transfer niet aan de orde te zijn, hoewel dit door ons op basis van lou-

Tabel 8 Onderlinge verbanden tussen inputfactoren bij corporates

	n	%
Onderlinge verbanden van inputfactoren beschreven	3	6%
Geen onderlinge verbanden beschreven (reden onduidelijk)	39	72%
Niet van toepassing (geen level 3-waarderingen)	12	22%
Totaal	54	100%

Tabel 9 Toepassing verloopoverzicht level 3-waarderingen bij corporates

	n	%
Verloopoverzicht opgenomen	30	56%
Geen verloopoverzicht opgenomen	12	22%
Niet van toepassing (geen level 3-waarderingen)	12	22%
Totaal	54	100%
Mutaties vermeld (meerdere mogelijk):	n	n
Resultaten W&V		
- waarvan ongerealiseerde resultaten vermeld	4	
- waarvan geen ongerealiseerde resultaten vermeld	19	
- Totaal resultaten W&V		23
Resultaten OCI		18
Aan- en verkopen		23
Transfers tussen levels		11

ter jaarrekeningonderzoek uiteraard niet met zekerheid valt te zeggen.

Vervolgens geeft IFRS 13.95 een drietal voorbeelden van beleid om de timing van de transfers te bepalen. Hierbij wordt de mogelijkheid gegeven om de timing van de transfers vast te stellen op basis van de datum van de gebeurtenis, het begin van de periode of het einde van de periode. Slechts een klein aantal jaarrekeningen vermeldt het beleid met betrekking tot deze timing. Een goed voorbeeld hiervan is SAP (zie figuur 5).

Figuur 4 Best practice van verloopoverzicht. E.ON, Annual Report 2013, p. 178

Fair Value Hierarchy Level 3 Reconciliation (Values Determined Using Valuation Techniques)									
€ in millions	Jan. 1, 2013	Purchases (including additions)	Sales (including disposals)	Settlements	Gains/ Losses in income statement	Transfers		Gains/ Losses in OCI	Dec. 31, 2013
						into Level 3	out of Level 3		
Equity investments	1 323	59	-229	-	-13	42	-	242	1 424
Derivative financial instruments	97	38	-25	7	13	-	-	-	130
Total	1 420	97	-254	7	0	42	0	242	1 554

Tabel 10 Toelichting op transfers tussen levels bij corporates

	n	%
Omvang en redenen van transfer vermeld	1	2%
Omvang van transfer vermeld, geen reden aangegeven	21	39%
Niet van toepassing (mogelijk geen transfers)	32	59%
Totaal	54	100%

Figuur 5 Best practice van beschrijving van beleid ten aanzien van transfers. SAP, Annual Report 2013, p. 244

It is our policy to recognize transfers at the beginning of the period of the event or change in circumstances that caused the transfer.

Tabel 11 Toelichting van fair value bij activa en verplichtingen op andere grondslagen bij corporates

	n	%
Omvang en level vermeld	25	46%
Omvang vermeld, level niet weergegeven	11	21%
Niet van toepassing of aangegeven dat de boekwaarde de fair value benadert	18	33%
Totaal	54	100%
	n	%
Waarderingsmethoden en inputfactoren vermeld	24	44%
Waarderingsmethoden en inputfactoren niet vermeld	3	6%
Niet van toepassing (geen fair value op level 2 of 3) of aangegeven dat de boekwaarde de fair value benadert	27	50%
Totaal	54	100%

3.7 Toelichting bij activa en verplichtingen op andere grondslagen

De laatste categorie binnen IFRS 13 betreft activa en verplichtingen waarbij fair value niet wordt gebruikt voor de balanswaardering, maar waar de vermelding van fair value wel in toelichting op de balanspost wordt vereist op basis van IFRS. Voor deze categorie dient ook toelichting te worden gegeven op basis van IFRS 13.93b, d en i (IFRS 13.97). Hiervan is expliciet uitgesloten de vermelding van de kwantitatieve informatie.

Tabel 11 laat zien dat de meeste jaarrekeningen voldoende informatie bevatten. Echter, opvallend is wel dat nog 21% niet het fair value level vermeld. Het blijft hier nog wel eens bij een algemene uitspraak zoals dat de fair value gebaseerd is op de marktprijs. In andere gevallen wordt er naast de omvang geen toelichting gegeven.

4 Conclusies en afsluitende opmerkingen

De belangrijkste conclusie is dat de relatieve omvang van (financiële) activa en verplichtingen gewaardeerd op

fair value bij corporates beperkt is. Slechts 6 tot 7% van het balanstotaal heeft betrekking op posten die al dan niet op terugkerende basis op fair value zijn gewaardeerd. IFRS 13 lijkt daarmee veel meer relevantie te hebben voor financiële instellingen dan voor corporates. Als het gaat om de voor beleggers meest interessante fair value-categorie (de meer subjectief bepaalde level 3 fair value-waarderingen) blijkt dat corporates hier nauwelijks mee te maken hebben. Het overgrote deel van de waarden bevindt zich in de bovenste twee levels van de fair value-hiërarchie. Voor zover corporates derhalve balansposten op fair value waarderen, zijn de waarderingen in sterk overwegende mate op basis van waarneembare inputfactoren tot stand gekomen.

In dit licht is het lastig uitspraken te doen over de kwaliteit van naleving van de met name op level 3-waarderingen toegesneden IFRS 13-vereisten. Illustratief is de vereiste vermelding met betrekking tot de gebruikte methoden en assumpties bij level 3 fair value-waarderingen. Een klein deel (17%) van de door ons onderzochte jaarrekeningen bevat toelichtingen met kwantitatieve informatie over de gebruikte inputfactoren. Bij een groot deel van de jaarrekeningen lijkt level 3 niet van toepassing te zijn, maar bij een nog groter deel ontbreekt deze informatie. En wat dit laatste betreft kunnen materialiteitsoverwegingen uiteraard een rol spelen. En deze overwegingen zullen in de toekomst alleen maar sterker worden als de IASB in het kader van het 'disclosure project' (IASB, 2014b) gaat *gebieden* dat niet-materiële informatie niet in de jaarrekening mag worden opgenomen, ook al wordt dit specifiek vereist door een bepaalde standaard¹⁰. De IASB wil met deze voorgestelde aanpassing van IAS 1 voorkomen dat relevante informatie verloren gaat in een veelheid van niet-materiële informatie. De toepassing van IFRS 13 door corporates zou zeker gezien de voorgaande conclusies in aanmerking kunnen komen voor een dergelijke 'materialiteitscheck'. Alleen al hierom komen wij tot een aanbeveling dit onderzoek te herhalen als de voorgenomen wijzigingen van IAS 1 effectief zijn geworden. ■

I.J. Kuiper MSc EMA RA is werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. en is docent externe verslaggeving aan de Rijksuniversiteit Groningen. Prof. dr. R.L. ter Hoeven RA is partner op het vaktechnisch centrum van Deloitte Accountants en hoogleraar Externe Verslaggeving aan de Rijksuniversiteit Groningen. De auteurs danken Hans van der Kolk voor zijn waardevolle bijdrage aan het empirisch onderzoek.

Noten

¹ IFRS wordt hier gebruikt als paraplu-begrip en bestaat dus uit alle door de IASB gepubliceerde standaarden en interpretaties zoals opgenomen in de blauwe bundel van de IASB (2014).

² Zo blijkt uit Bout, Ter Hoeven en Langendijk (2010) dat financiële instrumenten 94% van de activazijde en 89% van de passivazijde uitmaken van de balans van de door hen onderzochte banken. Deze percentages geven het gemiddelde

weer van een populatie van de grootste 38 banken van de EU over het boekjaar 2008.

³ Een ander voorbeeld zijn in- en verkoopcontracten die in het toepassingsgebied van IAS 39 vallen.

⁴ IFRS 7.10/11.

⁵ Zie voor de inhoud van deze begrippen IAS 39.9 alsmede Bout et al. (2010) voor het relatieve belang in de balansen van de onderzochte banken.

⁶ Zie IAS 39.46c.

⁷ Zie de eerdere opmerking hieromtrent in de bespreking van tabel 4.

⁸ Op de gevoeligheidsanalyse wordt nader ingegaan in paragraaf 3.4.

⁹ IFRS 13 B36 geeft een aantal voorbeelden van level 3-inputfactoren bij specifieke activa en verplichtingen, waaronder de interest rate swap.

¹⁰ IASB, 2014b, p. 10.

Literatuur

■ Bout, J.L., Hoeven, R.L. ter, & Langendijk, H.P.A.J. (2010). Fair-value-accounting, inactieve markten en procycliciteit, Het jaar 2008 verslagen. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 84(1-2), 5-24.

■ International Accounting Standards Board (IASB) (2014a). *International Financial Reporting*

Standards: Consolidated without early application. Londen: IFRS Foundation.

■ International Accounting Standards Board (IASB) (2014b), Exposure Draft ED/2014/1, *Disclosure Initiative, proposed amendments to IAS 1*, Londen, IFRS Foundation.

■ Korf, D., & Lof, F.M. van der (2014). Fair va-

lue-waardering bij banken. Empirisch onderzoek naar de eerste toepassing bij banken. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 88(12); dit themanummer.

■ Lange, F.C. de (2012). Heeft IFRS 13 'Fair value measurement' toegevoegde waarde? *Spotlight*, 19(1), 24-28.

Appendix 1 Onderzochte jaarrekeningen

Bedrijfsnaam	Land
A.P. Møller - Maersk A/S	Denemarken
AB Volvo	Zweden
Air Liquide SA	Frankrijk
Airbus Group N.V.	Frankrijk
Anglo American PLC	Verenigd Koninkrijk
Anheuser-Busch INBEV	België
ASML Holding N.V.	Nederland
AstraZeneca PLC	Verenigd Koninkrijk
Atlas Copco AB	Zweden
BASF SE	Duitsland
Bayer AG	Duitsland
Bayerische Motoren Werke AG	Duitsland
BG Group PLC	Verenigd Koninkrijk
BP PLC	Verenigd Koninkrijk
British American Tobacco PLC	Verenigd Koninkrijk
Centrica PLC	Verenigd Koninkrijk
Daimler AG	Duitsland
Danone SA	Frankrijk
Deutsche Post AG	Duitsland
Deutsche Telekom AG	Duitsland
E.ON SE	Duitsland
GDF SUEZ	Frankrijk
GlaxoSmithKline PLC	Verenigd Koninkrijk
Glencore Xstrata PLC	Verenigd Koninkrijk
Heineken NV	Nederland
Henkel AG & Co. KGaA	Duitsland
Iberdrola SA	Spanje
Koninklijke Philips N.V.	Nederland

Bedrijfsnaam	Land
Linde AG	Duitsland
L'Oréal SA	Frankrijk
LVMH Moët Hennessy - Louis Vuitton SA	Frankrijk
Nestlé SA	Zwitserland
Novartis AG	Zwitserland
Novo Nordisk A/S	Denemarken
Reckitt Benckiser Group PLC	Verenigd Koninkrijk
Repsol SA	Spanje
Rio Tinto PLC	Verenigd Koninkrijk
Roche Holding AG	Zwitserland
Rolls-Royce Holdings PLC	Verenigd Koninkrijk
Royal Dutch Shell PLC	Verenigd Koninkrijk
Sanofi SA	Frankrijk
SAP AG	Duitsland
Schneider Electric SA	Frankrijk
Statoil ASA	Noorwegen
Syngenta AG	Zwitserland
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	Zweden
Telefónica SA	Spanje
TeliaSonera AB	Zweden
Tenaris SA	Italië
Total SA	Frankrijk
Unilever PLC	Verenigd Koninkrijk
VINCI SA	Frankrijk
Vivendi SA	Frankrijk
Volkswagen AG	Duitsland